

Matjaž Potrč
**VEBROVSKO
TOČKOVANJE**

35-47

ODDELEK ZA FILOZOFIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA UL
AŠKERČEVA 2
1000 LJUBLJANA
MATJAZPOTRC@GMAIL.COM

::POVZETEK

VEBER JE SICER PRIČEL s predmetnostno teorijo, vendar jo je nenehoma skušal presegati. Meinongovski predmeti so običajno dojeti kot zadnje ontološke bitnosti nejasne narave. Posledica je napetost, ki jo lahko ublažimo, če predmete zarišemo kot bitnosti, ki jih so-oblikujeta jezik in misel. Čeprav Veber ni gradil na razmišljanju o nejasnosti, se je lotil tega pojava, ko je spoznal, da predmeti ne morejo biti zadnje ontološke sestavine, ampak so ontične obrobne bitnosti. Rezultat, do katerega je to privedlo v obdobju zadevanja stvarnosti, je obstoj enega in hkrati zadnjega dinamičnega ontološkega sveta in množstva ontičnih bitnosti, ki na svetu ob-stajajo in jih prepoznavata jezik in misel. Razliko med ontološko in ontično obrobno razlago predmetov lahko razložimo s premikom od resnice kot neposrednega ujemanja k resnici kot posrednemu ujemanju. Veber s tem prepozna kontekstualno pogojeno točkovanje, ki je že prisotno v predmetnostni teoriji. Gre za napetost sočasnega dopuščanja predmetov kot dokončnih ontoloških bitnosti in njihove nejasne narave. Obdobje zadevanja dejanskosti spravi silnice, ki so povzročile zagato, tako da predmete prepozna kot obrobne ontične bitnosti, ki jih so-oblikujeta jezik in misel, poleg dokončnega ontološkega sveta, ki ga ti predmeti lahko zadanejo. Ker do zadevanja in ustreznosti moremo priti s pomočjo nejasnih ontičnih predmetov, je to še ena potrditev njihove narave, ki jo ustvarjata jezik in misel na temelju dokončno ontološkega sveta.

Ključne besede: predmetnostna teorija, zadevanje, nejasnost, ontični predmeti, jezik in misel, France Veber.

ABSTRACT**VEBERIAN SCOREKEEPING**

Although Veber started with Meinongian theory of objects he was engaged in transcending it. Meinongian objects tend to be recognized as ultimate ontological entities of vague nature. This results in a tension, which may be tamed by conceiving objects as language/thought co-constituted entities. Although Veber did not use the vagueness agenda, he tackled the same phenomenon by recognizing that objects cannot be ultimate ontological constituents and rather that they are the ontic peripheral stuff. The resulting picture, in the hitting of reality phase, is the existence of one ultimate richly dynamical ontological world, and of the multitude of ontic entities ex-sisting upon that world, being recognized in it by

language/thought. The difference between the ontological and the ontic peripheral interpretation of objects may also be interpreted as that of the shift from truth as direct correspondence towards truth as indirect correspondence. In such a manner, Veber recognizes the contextually conditioned scorekeeping that was there for the theory of objects all the time, since tension arises from the synchronic recognition of objects as ultimate ontological entities and of their vague nature. The hitting of reality phase reconciles these conundrum producing forces by acknowledging them as peripheral language/thought co-constituted ontic entities, besides to the ultimate ontological world that these objects are able to hit. As touching and relevance may be achieved through vague ontic objects, this is another confirmation of their language/thought constituted nature, upon the basis of the ultimately ontological world.

Keywords: theory of objects, touching, vagueness, ontic objects, language/thought, France Veber.

::1. VEBER JE SICER ZAČEL S PREDMETNOSTNO TEORIJO, KI PA JO JE NENEHOMA POSKUŠAL PRESEGATI.

Vebrova filozofija dopušča različne razlage. Ne glede na to, katero izberemo, ostaja prepoznavna temeljna zavezanost Meinongovi predmetnostni teoriji. V delu *Sistem filozofije* (1921), ki ga je napisal takoj po prihodu v Ljubljano iz Gradca, je Veber napisal eno najsistematičnejših predstavitev predmetnostne teorije, vključno z opozorili, da lahko začetke predmetnostne teorije najdemo v predmetu razlika, ki ga je povzel po Webrovem psihofizičnem zakonu (primerjaj članek Potrč-Vospernik 1996 o tej pomembni snovi). Cilj knjige *Sistem filozofije* je bil vpeljati predmetnostno teorijo kot temeljno filozofsko izhodišče in iz njega izpeljati filozofski sistem. Veber pa je načrt opustil, kajti v tem obdobju je razvil svoj lastni program. V vseh svojih delih je sicer izhajal iz predmetnostne teorije, vendar pa jo zmeraj temeljitejše presegal. Preseganje predmetnostne teorije je pomenilo nadaljnji razvoj glede vsebine in glede na področja, s katerimi se je ukvarjal. To so med drugim etika, estetika in teologija. Veber je začel z razmislekom, kaj so naša temeljna psihološka izkustva. Ljudje namreč tvorimo sodbe o tem, kaj je moralno dobro in slabo, o lepem in grdem, o svetem, in podobno. Ta področja je Veber obdelal v delih *Etika*, *Estetika* in *Knjiga o bogu*. V vsaki izmed teh knjig najdemo analizo psiholoških izkustev za določeno področje in hkrati analizo ustreznih predmetov področja v meinongovskem smislu. Veber je s tem ohranil razmerje s predmetnostno teorijo in hkrati presegel izvirno Meinongovo teorijo s poudarjanjem sis-

tematičnosti obdelave predmetnostne teorije glede na njeno vsebino. Tako je pri svojem dostopu do etike vpeljal *vest* kot osrednji pojem, ki ga lahko predmetno-teoretsko razložimo, dejansko pa je temu področju zunanji. (O tem glej Marinijevo tezo.)¹

Vebrovo izhajanje iz predmetnostne teorije in njeno preseganje je tudi osnova za različno opredeljevanje njegovega opusa. Najnaravnejši način delitve Vebrovega dela prepozna tri obdobja. Prvo obdobje lahko opredelimo kot predmetnoteoretsko in obsega vse tisto, kar smo doslej omenili. Drugo obdobje je usmerjeno na osebnost in ga predstavlja knjiga *Filozofija*. V zadnjem obdobju pa se ukvarja z zadevanjem stvarnosti in je razdelano v delu *Vprašanje stvarnosti*. Ta delitev pokaže, da prvo obdobje presega pravoveren predmetnoteoretski pristop in da preusmeritev k osebi in kasneje k stvarnosti to le še poglobita. Nekateri avtorji pa prepoznajo dodatna obdobja. Terstenjak v delu *Vom Gegenstand zum Sein* razlikuje pet obdobji. Če me spomin ne vara, je Terstenjak na enem izmed Vebrovih simpozijev, ki sem ga pomagal organizirati, razlikoval celo sedem obdobji. Vebrov učenec Ludovik Bartelj pa poudarja enotnost Vebrovega dela in po tej razlagi je Veber vseskozi sledil začetnemu načrtu. To pomeni, da so izviri zadevanja stvarnosti prisotni že takoj na začetku Vebrove filozofske poti. Bartljevo stališče je zelo blizu mojim lastnim prepričanjem in mislim, da lahko ponudi zelo zanimivo in plodno razlago preseganja predmetnostne teorije. Veber je znan po tem, da je v vsako področje analize vnesel niz razlikovanj. Toda opozoriti moramo tudi na enotnost, ki se razteza čez vsa ta porazlikovanja in o kateri govori Bartelj.

Zato se bom v preostanku tega članka poskušal oddolžiti spominu na Ludovika Bartlja, tako da bom zagotovil temelj enostavne poenotene razlage Vebrovega dela. To pa je trditev, da se je Veber naslanjal na Meinongovo predmetnostno teorijo, vendar pa jo je vseskozi želel preseči.

::2. MEINONGOVSKI PREDMETI SO OBIČAJNO DOJETI KOT ZADNJE ONTOLOŠKE BITNOSTI NEJASNE NARAVE. POSLEDICA JE NAPETOST, KI JO LAHKO UBLAŽIMO, ČE TE PREDMETE ZARIŠEMO KOT BITNOSTI, KI JIH SO-OBLIKUJETA JEZIK IN MISEL.

Najprej kratka predstavitev predmetov, ki nastopajo v predmetnostni teoriji. Meinong je pri svoji razlagi Brentanovske naperjenosti intencionalnosti sledil predmetnostni strani. To razliko v razumevanju intencionalnosti pri

¹Zahvaljujem se Emanuelu Mariniju pri vzpodbudi za izdelavo slovenske različice tega teksta, Vojku Strahovniku za večletno sodelovanje na tej temi, Alenki Pogačnik-Potrč pa za pomoč in podporo pri pisanju.

Brentanu in Meinongu je natančneje razdelal Twardowski. Misel na mačko naj bo primer naperjenostnega deja, in to si lahko razlagamo kot naperjenost moje misli k vsebini. Tukaj potem nastopa mačka kot vrsta psihološke bitnosti, na katero je usmerjen psihološki dej. To isto misel na mačko pa lahko razumemo tudi kot usmerjenost k predmetu. To sicer ni dejanski fizikalni ali biološki predmet, ampak je objektivna odnosnica predstave mačke. Ko se je Meinong oklenil predmetno-teoretske razlage razmerja naperjenosti/intencionalnosti, je zadel ob problem, ki ga ne pozna tista teorija, ki izhaja od razlage vsebine. Dejstvo je, da smo lahko usmerjeni še na marsikaj drugega kot le na fizikalno obstoječe stvari, recimo na pretekle in pripovedne bitnosti. Teorija vsebine brez težav pojasni ne le mojo misel na mačko, ampak tudi mojo misel na Sherlocka Holmesa. Trdi namreč, da sem usmerjen na psihološko predstavo, na vsebino kot je ta proizvedena v moji glavi ob branju zgodbe o slavnem detektivu. Predmetnostna teorija pa mora predpostaviti obstoj območja predmetov, med katere sodi Sherlock Holmes, saj predpostavlja usmerjenost vsakega duševnega deja na nekaj oziroma, da ta na nekaj meri. Predmetnostna teorija Sherlocka Holmesa obravnava kot posebno vrsto predmeta. Svojo *ontologijo* razširja tako, da pokriva obstoječe predmete kot so mačka, stol ali steklenica in subsistenčne kot je Sherlock Holmes. So pa tudi predmeti onkraj biti in ne-biti kot je okrogli kvadrat. Opazimo lahko, da fizikalno neobstoječi predmeti za teorijo vsebine niso problematični. Predmetnostna teorija zelo resno dojame ontologijo in jo tudi razvije, saj vse te predmete razume kot zadnje obstoječe predmete.

Pred leti sem se udeležil Quinu posvečenega srečanja v Karlovih Varyh. Najprej velja omeniti, da je bil Quine na omenjenem kraju zaradi svojih korenin v srednjeevropski filozofski zapuščini, v katero sodita tudi Meinong in Veber. Glavna zgodovinska in tudi očetovska figura pa je bil za Quina Carnap. Carnap in Quine sta poudarjala jezikovne sestavine, ki so pridane ontološki snovi. To je razvidno že iz naslova Quinevega najbolj znanega dela *Beseda in predmet*. Quine se ontologije v glavnem loteva s pomočjo *ontološke* zavezanosti. Zanj predmeti, tudi predmeti iz predmetnostne teorije, niso zadnje ontološke bitnosti. Tudi Quinov predhodnik Bertrand Russell se je v svoji teoriji opisov postavil po robu obstoju sedanjega francoskega kralja. Ne smemo pa pozabiti, da je Russell pisal razprave o Meinongovi teoriji. Na podlagi skupnega Quinovskega in meinongovskega ozadja pa vsekakor poteka pomembna razprava. Na srečanje v Karlovih Varyh je bilo povabljen več sodobnih Meinongovcev. Predvsem se mi je vtisnilo v spomin, da so zagovarjali dve trditvi. Prva je bila, da je zanje najpomembnejša ontologija. Poznamo predmete, ki so obstoječi, subsistirajoči in osamljeni. Veber pravi, da predmeti, ki so onkraj biti in nebiti kot je okrogli kvadrat, samujejo. Vsi

ti predmeti zares v zadnjem smislu in ontološko obstajajo. Druga trditev pa je zagovor stališča, da so vsi ti predmeti *nejasne* bitnosti.

Lahko trdim, da me ponujena ontološka nejasnost enostavno ni prepričala. Če moj uvid drži, potem mora pri soočenju med ontologijo in nejasnostjo obstajati napetost. Ker pa tega ne zaznamo, je z meinongovskimi predmeti, ki so hkrati dokončno ontološki in nejasni, nekaj narobe. Vendar pa je to stališče, ki ga Meinongovci zagovarjajo.

Zavrnitev ontološke nejasnosti sledi iz mojega razumevanja nejasnosti kot prevrednotenja (Horgan, Potrč). Če si ogledamo pojav nejasnosti, se zdi ta razlaga smiselna. Niz sorites vsebuje dva pogoja. To sta pogoj razlike in pogoj prehoda. Prvi pravi, da točkam na nizu sorites pripisujemo različne vrednosti ne glede na to, da vsak naslednik ohrani isto vrednost kot jo ima njegov predhodnik. Pogoj prehoda pa trdi, da na nizu sorites ni nikakršnega dejstva, ki bi označevalo prehod med vrednostmi. Pogoj prehoda sestoji iz dveh načel. Prvo je individualistično načelo istega položaja in trdi, da ima individualno gledano vsak sosed isti položaj kot njegov predhodnik. Kolektivistično načelo nedoločenosti pa trdi, da ne moremo označiti spremembe položaja na nizu sorites, če ga dojemamo kolektivistično. Ker ne moremo hkrati zadostiti pogoju razlike, individualističnemu načelu iste vrednosti in kolektivističnemu načelu nedoločene vrednosti in upoštevati dejstvo, da nejasnost spoštuje brezmejnost, je pojav nejasnosti šibko logično nekoherenten. Očitno tem načelom ni mogoče hkrati zadostiti, vendar pa jih lahko v praksi spoštujemo. To praktično pomeni, da se ravnamo po prepovedih, da nikoli ne pripisujemo različnih položajev dvema sosedoma in da nikoli ne pripisujemo istega položaja čez celotni niz. Prav tako postane očitno, da nejasnost vsebuje normativnost (pogoje, načela, prepovedi). Če upoštevamo, da jezik in misel tvorijo normativne značilnosti, pa ne more enako veljati tudi za svet, ki je neodvisen od jezika in misli. Mislim, da je trditev, da svet sloni na nekoherentnem, čeprav šibko nekoherentnem normativnem temelju, neverjetna in neprepričljiva.

Pred leti sva z Vojkom Strahovnikom napisala članek *Meinongovsko točkovanje*. Njegova osnovna misel je, da so Meinongovski predmeti dejansko lahko nejasni. Toda to zgolj kaže, da *ne* sodijo v zadnjo ontologijo, saj v zadnji ontologiji ni in ne more biti nejasnosti. Meinongovski predmeti preprosto niso zadnja ontološka snov. Meinongovski predmeti so dejansko stvaritve jezika/misli. Ko jih prepoznamo, jih lahko vidimo nejasne na način kot so jih pravilno razumeli Meinongovci. Še enkrat pa poudarjam, da tako razumljeni predmeti ne morejo nastopati kot zadnje ontološke značilnosti. Sherlocka Holmesa in okrogli kvadrat običajno obravnavamo kot stvaritvi jezika/misli in zdravi razum ju ne dojema kot zadnji ontološki bitnosti, ki obstajata neodvisno od

jezika/misli. Če meinongovske predmete razumemo kot stvaritve jezika/misli, lahko tudi razrešimo zagato med zadnjo ontologijo in nejasnostjo.

::3. ČEPRAV VEBER NI GRADIL NA RAZMIŠLJANJU O NEJASNOSTI, SE JE LOTIL TEGA POJAVA, KO JE PRIPOZNAL, DA PREDMETI NE MOREJO BITI ZADNJE ONTOLOŠKE SESTAVINE, AMPAK SO PREJ ONTIČNE OBROBNE BITNOSTI.

V temle članku uporabljam svoj priljubljeni postopek za Meinongovske predmete, ki jih obravnavam kot obrobne značilnosti stvarnosti in jih primerjam z Vebrovo obravnavo teh predmetov. Veber sicer ni uporabljal uvida, povezanega z nejasnostjo, ki sva ga kot temelj postavila z Vojkom Strahovnikom v omenjenem članku. Vendar je Veber stremel k podobnemu sklepu, saj je zmeraj znova poskušal presegati predmetnostno teorijo. Ko je poudaril pomembnost analize in je poskušal zgraditi sistem na temelju vsebine etike, estetike, teologije in drugih temeljnih zvrsti izkustvenih področij ter njim prirejenih predmetnostnih področij, osebe in stvarnosti, je meinongovske predmete odrival na v ontološkem smislu obrobnejša mesta. Prvotno in osrednje mesto dobivajo pojmi kot so vest, oseba in stvarnost, meinongovski predmeti pa so na področju ontičnega. V Vebrovem drugem obdobju ima oseba prednost pred predmeti. V obdobju zadevanja stvarnosti pa so meinongovski predmeti povsem na obrobju. S tem je priznana drugotna ontična vloga meinongovskih predmetov, saj niso več ontološki kot so v izvorni Meinongovi predmetnostni teoriji.

::4. REZULTAT, DO KATEREGA JE TO DOJEMANJE PREDMETOV PRIVEDLO V OBDOBJU ZADEVANJA STVARNOSTI, JE OBSTOJ ENEGA ZADNJEGA DINAMIČNEGA ONTOLOŠKEGA SVETA IN MNOŠTVA ONTIČNIH BITNOSTI, KI NA TEM SVETU OB-STAJAJO, TAKO DA JIH V NJEM PREPOZNAVATA JEZIK/MISEL.

Če sledimo Bartljevemu nasvetu, lahko vidimo, kako Vebrovo obdobje zadevanja stvarnosti osvetljuje prejšnji obdobji glede položaja Meinongovih predmetov. Zdi se, da v zadnjem obdobju obstaja od duševnosti in jezika neodvisni svet, ki pa ga lahko duševne in jezikovne zadeve zadanejo. Razlaga tega Vebrovega razvojnega obdobja ni enostavna. Seppo Sajama trdi, da je to obdobje zvrst nekonsistentne povnanjenosti. Vendar pa se s to ugotovitvijo ne morem strinjati. V filozofiji psihologije je privlačna zamisel o na zavesti utemeljeni ponotranjenosti, vendar pa mislim, da gre v tem primeru za nekaj

drugega. Pri Bartljevem razumevanju pa se zdi, da sestavine primerno sovpadajo, ko ontološkemu in ontičnemu pripišemo ustrezno mesto. Obdobje zadevanja stvarnosti ponuja jasen, od duševnosti in jezika neodvisno obstoječi ontološki svet in hkrati razpolaga z nejasno dejanskostjo jezika in misli, kjer pripada ustrezno mesto meinongovskim predmetom. Vebrov svet v delu *Vprašanje stvarnosti* je najprimerneje razložen kot dejanski svet. Podobno se zgodi z Brentanovim svetom na koncu njegove *Kategorienlehre*. Brentano tam pravi nekaj takega kot "prepričanja v svet, ki obstaja neodvisno od jezika in misli, pa si vendarle ne bomo pustili vzeti." Kot razumem, je v podlago tej Brentanovi pripombi ironični podložni ton: "V redu, tam zunaj obstaja od jezika in misli neodvisni svet in tega ni mogoče zanikati. Vendar pa za našo raziskavo ta svet pravzaprav ni pomemben. Kajti naše delo se ukvarja z ozko dejanskostjo psihološko utemeljenih zavestnih pojavov. Ta pa je združljiva s popolnim izkustvom biti-v-svetu, ki so ga zmožni možgani v kadi, torej z izkustvenim svetom. S tega stališča je Brentanov svet blizu Meinongovim pogledom, ki ontološko težo pripisujejo psihološkim pojavom. Brentanove duševne sestavine iz njegove *Opisne psihologije* se glede svoje ontološke razsežnosti približajo neodvisnim Meinongovim predmetom. Premik je v Vebrovem *Vprašanju stvarnosti* na ontološko poudarjanem svetu in ne na pojavih, ki zajemajo tudi Meinongove predmete. Za Vebra postane osrednjega pomena ugotovitev, da lahko od jezika in misli neodvisni svet zadanemo in da ga stvari s pomočjo jezika in misli lahko dosežejo, čeprav sami zavzemajo v ontološkem smislu obrobno mesto in so združljivi z naravo ontične nejasnosti. Vebrov pogled predstavi neodvisno obstoječi ontološki svet z množtvom ontičnih bitnosti, ki jih so-oblikujeta jezik in misel in kateri ob-stajajo na tem svetu, To je obstoj na temelju dejanskega bogastva in raznovrstne spremenljivosti sveta kot ju prepoznavata jezik/misel. Omenjeno je združljivo tudi s monističnim ubožnim realizmom (Horgan Potrč), kjer ontične bitnosti, ki smo jim zavezani na podlagi dejanskega bogatega in raznovrstnega svetnega temelja, v zadnjem smislu ne obstajajo. Ontično pa te bitnosti ob-stajajo kot jih pač na obrobni način so-oblikujeta jezik in misel.

::5. RAZLIKO MED ONTOLOŠKO IN ONTIČNO OBROBNO RAZLAGO PREDMETOV LAHKO RAZLOŽIMO KOT PREMİK OD RESNICE KOT NEPOSREDNEGA UJEMANJA K RESNICI KOT POSREDNEM UJEMANJU.

Razlaga Vebrovega preseganja meinongovske predmetnostne teorije se opira na razliko med zadnjim ontološkim svetom in med obrobnimi ontičnimi bitnostmi, ki jih v svetu proizvajata jezik in misel. To razložimo tudi s

pomočjo razlike med resnico kot neposrednim ujemanjem in med resnico kot posrednim ujemanjem. (Horgan Potrč) Če uporabimo to razlikovanje glede meinongovskih predmetov, potem Meinongovci svoje predmete obravnavajo pod normativnimi točkovnimi pogoji resnice kot neposrednega ujemanja. S stališča Vebrovega zadevanja stvarnosti pa so meinongovski predmeti obravnavani na podlagi tvorbe resnice kot posrednega ujemanja.

Ujemanje je prav gotovo eden izmed najpomembnejših pristopov k zgradbi resnice. Stavek "Mačka je na predpražniku" je glede na ta pristop resničen le v primeru, če obstajajo mačka, predpražnik in lastnost biti na predpražniku, ki je v primerjem razmerju z mačko. To je razumevanje resnice kot neposrednega ujemanja. Stavek je resničen v primeru, ko v svetu obstajajo bitnosti in razmerja, ki jih ta stavek opisuje. Če se sedaj spomnimo na nejasnost, potem lahko upravičeno podvomimo, ali mačke in predpražniki v zadnjem smislu prav zares obstajajo. (Horgan Potrč) Če to drži, potem resnice ne moremo zgraditi kot neposredno ujemanje s takšnimi bitnostmi. Kako pa potem glede na te bitnosti resnico sploh lahko zasnujemo? Si lahko resnico kot neposredno ujemanje potemtakem sploh zamislimo? Odgovor je, da lahko. Obstaja namreč od jezika in misli neodvisni svet. Monistični pristop varčnega oz. skromnega realizma predvideva, da je tak svet edina obstoječa posamezna bitnost, katere narava je bogata in raznolika, vendar pa ne vsebuje delov. Če se nanašamo na tak svet, lahko zgradimo resnico kot neposredno ujemanje. To se zgodi zgolj v posebnih okoliščinah, ko govorimo o svetu v ontološki sobi. Obstoj takšnega sveta pa omogoča tudi oblikovanje resnice kot neposrednega ujemanja. Primer bi bila resnica stavka "Mačka je na predpražniku." Zaradi nejasnosti mačka in predpražnik v zadnjem ontološkem smislu ne obstajata. Ujemanje lahko dosežemo le v razmerju s svetom. Mačka in predpražnik sta zasnovana tako, da ob-stajata v ontičnem smislu in da ju na bogatem in raznolikem svetu raz-ločujeta jezik in misel. Zato ju v njunem primeru razmerje resnice neposredno usmerja k svetu, posredno pa k njima, ki ob-stajata na svetu. Svet je potemtakem tak, da obstajata mačka in predpražnik. (Chisholm pa je dejal, da sem jaz sam tak, da obstajata mačka in predpražnik, kar je ponotranjeno razumevanje in je v nasprotju z Vebrovo predpostavko stvarnosti.) To je primer, ko je resnica na Vebrov način za ta stavek zgrajena kot posredno ujemanje. Mačka in predpražnik ontično obrobno ob-stajata na svetu, ki je edina bitnost z zadnjim ontološkim položajem. Mačka in predpražnik kot možna podložna Meinongovska predmeta sta potemtakem pripoznana kot obrobna in povezana z resnico kot posrednim ujemanjem. Izraz ob-stoj meri na drugotno obrobno naravo ontičnih kandidatov za Meinongovske predmete, ko so ti razumljeni na Vebrov način zadevanja stvarnosti.

::6. VEBER PREPOZNA KONTEKSTUALNO POGOJENO TOČKOVANJE, KI JE ŽE STALNO PRISOTNO V PREDMETNOSTNI TEORII, SAJ PRIDE DO NAPETOSTI OB HKRATNEM DOPUŠČANJU PREDMETOV KOT DOKONČNIH ONTOLOŠKIH BITNOSTI IN NJIHOVE NEJASNE NARAVE.

Iz predlaganega zornega kota, ki na Meinongove predmete gleda s kontekstualnega točkovnega stališča resnice kot posrednega ujemanja, so ti predmeti dojeti kot ontična snov, ki jo sooblikujeta jezik in misel. Napetost v predmetnostni teoriji, ki je posledica njihovega zadnjega ontološkega položaja in njim pripisane nejasnosti, je razrešena. Vebrovsko točkovanje v prehodu med neposrednim in posrednim ujemanjem je torej bistveno, tako da Meinongovskim predmetom lahko odmerimo naravno mesto kot značilnostim, ki jih proizvajata jezik in misel. Opazimo, da vodi Quinova ontološka zavezanost v isto smer.

Napetost za Meinongove predmete je izšla iz njihovega dojemanja kot zadnjih ontoloških bitnosti, katerih narava pa je nejasna. Če njihov ontološki položaj zamenjamo z ontičnim položajem, je to premik v naravnosti kontekstualnega točkovanja. Pri kontekstualizmu je pogosto omenjen primer pločnika. Pločnik ima ravno površino glede na kontekst vsakdanjih meril, ni pa več takšen pod tezo točkovanja zahtevnejših meril. Kontekstualno normativne spremembe torej vključujejo spremembe v merilnem točkovanju. Podoben pojav vznikne ob prehodu od ontološke k ontični razlagi Meinongovih predmetov oz. ko resnice ne obravnavamo kot neposredno ujemanje, ampak kot posredno ujemanje. Premik v točkovanju je torej izveden tisti trenutek, ko Veber meinongovskim predmetom pripiše obrobni položaj.

Takšno kontekstualno pogojeno točkovanje je bilo pri predmetnostni teoriji vseskozi prisotno, ko so bili predmeti pripoznani kot zadnje ontološke bitnosti, obenem pa je bila pripoznana tudi njihova nejasna narava.

::7. OBDOBJE ZADEVANJA DEJANSKOSTI SPRAVI SILNICE, KI SO POVZROČILE ZAGATO, TAKO DA JIH PREPOZNA KOT OBROBNE ONTIČNE BITNOSTI, KI JIH SO-OBLIKUJETA JEZIK IN MISEL, POLEG DOKONČNEGA ONTOLOŠKEGA SVETA, KI GA TI PREDMETI LAHKO ZADANEJO.

Če je zgornja analiza ustrezna, potem drži Barteljeva trditev, da Vebrovo obdobje zadevanja stvarnosti umiri zagato predmetnostne teorije. Predmete pripozna kot obrobne ontične bitnosti, ki jih so-oblikujeta jezik in misel, pripozna pa tudi zadnji ontološki svet, ki ga takšni predmeti lahko zadanejo.

Kot to priznamo, sledi predmetno-teoretska zagata od tod, ker predmete obravnavamo kot zadnje ontološke bitnosti. Ko jih prepoznamo kot obrobne in ontične bitnosti, do katerih privedejo obveze jezika in misli z razvrščanjem na temelju bogate gibke neodvisne podlage sveta, se napetost razblini. Predmeti so prepoznani v svetu, resnica o teh predmetih pa je prepoznana kot posredno ujemanje, ki vključuje obrobni svetni ob-stoj. Prav to je doseženo v Vebrovem obdobju zadevanja stvarnosti, kjer je svet ontološki, mnoštvu predmetov pa je pripisan obrobni ob-stoj.

::8. KER LAHKO DO ZADEVANJA IN USTREZNOSTI PRIDEMO S POMOČJO NEJASNIH ONTIČNIH PREDMETOV, JE TO ŠE ENA POTRDITEV NJIHOVE NARAVE, KI JO USTVARJATA JEZIK IN MISEL, NA TEMELJU DOKONČNO ONTOLOŠKEGA SVETA.

Ostane pa še vprašanje *ustreznosti*. Kaj je ustrezno? Težave pri soočenju s tem vprašanjem pokaže problem okvira, kakor ga lahko ubesedimo za klasično računalniško znanost o spoznanju. Vebrovo obdobje zadevanja stvarnosti, ki presega Meinongove predmete, vodi tudi do poduka o tem oz. vsaj do možnosti, da bi se lotili vprašanja ustreznosti. Ker je ustreznost izraz, ki zajema normativnost, je razumljivo, da jo lahko vključujejo ontične bitnosti, ki jih so-oblikujeta jezik in misel. Pravi položaj teh bitnosti je pripoznan v obdobju zadevanja stvarnosti. Ustreznost pa potrebuje še stik z dejanskostjo, ki je neodvisna od jezika in misli. Predlagam, da je prav v to smer pokazalo pot *zadevanje* stvarnosti, kot ga je vpeljal Veber. Opazimo lahko, da zgradba resnice kot posrednega ujemanja oskrbi pomemben namig, ko predmete kot so mačka, predpražnik in druge predmete, ki jih lahko srečamo in nam lahko nekaj pomenijo, obravnava tako, da kažejo na svet kot na dejanskost, ki je neodvisna od jezika in misli. Ko se nanašamo na mačko, se glede na takšen pristop pravzaprav nanašamo na svet – seveda pa se na svet nanašamo na posreden način. Zadevanje, kot sem že razložil, ko sem obravnaval Bartljeva stališča (*Dinamična filozofija*, glej tudi tam natisnjeno razpravo Bartlja s Horganom in Potrčem), lahko razumemo kot prilastitev ustreznih *lepih vzorcev* (ta raziskovalni projekt že dalj časa zasledujeva s kolegom Vojkom Strahovnikom in sicer tako, da ga ne omejujeva zgolj na Vebrovo in Bartljeve uvide). Nejasnost ontično razumljenih Meinongovih predmetov kot obrobni značilnosti nam omogoča vpogled v ustreznost – mimogrede povedano, skozi svojo zavestno kvalitativno povezavo – kot temeljno preseženje Meinongovih predmetov v smer nove kvalitete. Premik od ontološkega k ontičnemu, od resnice kot neposrednega k resnici kot posrednemu ujemanju je tukaj zelo pomemben, kot je bilo že nakazano. Glede na moj splošni nazor o vključujoči disjunkciji

.....

pa ostaja ohranjen ontološko zadnji, od jezika in misli neodvisni svet in tudi obravnava sveta pod merili neposrednega ujemanja, ne glede na to, da se tak dosežek pojavlja zgolj v čistem okolju ontološke sobe.

::LITERATURA

- Bartelj, Ludovik** (1983). *Globinski razum in stvarnost*. Ljubljana.
- Bartelj, Ludovik** (1994). *Ontofilozofija*. Ljubljana.
- Baumgartner, Elisabeth, izd.** (1996) *Handbook: Phenomenology and Cognitive Science*. Dettelbach: J.H. Roell Verlag.
- Brentano, Franz** (1933). *Kategorienlehre*. Leipzig: Meiner.
- Brentano, Franz** (1996). *Descriptive Psychology*. London: Routledge.
- Chisholm, Roderick** (1981). *The First Person*. Brighton: The Harvester Press.
- Horgan, Terry** (1998). "The Transvaluationist Conception of Vagueness." *The Monist* 81: 313-30.
- Horgan, Terry in Potrč, Matjaž** (2008), *Austere Realism*. MIT Press.
- Marini, Emanuele (V tisku)**. "Pravna teorija in naravno pravo v Vebrovi Etiki."
- Marini, Emanuele** (2009), *Uomo, dovere, etica nella filosofia di France Veber (1890-1975)*, M.A. teza: Università degli Studi di Milano.
- Meinong, Alexius** (1968-78). *Gesamtausgabe*, izd. R. Haller and R. Kindiger. Graz: Ak. Druck und Verlagsanstalt.
- Potrč, Matjaž** (1995), *Pojavi in psihologija*, Ljubljana: ZIFF.
- Potrč, Matjaž** (2004), *Dinamična filozofija*, Ljubljana: ZIFF.
- Potrč, Matjaž (V objavi)**. "Simple Inclusivism".
- Potrč, Matjaž** (2001), "France Veber (1890-1975)", v L. Albertazzi, D. Jacquette & R. Poli [izd.], *The School of Alexius Meinong*, Aldershot, Ashgate, str. 209-24.
- Potrč, Matjaž in Strahovnik, Vojko** (2005), "Meinongian Scorekeeping", v A. Schramm [izd.], *Meinong Studies*, vol. 1, Frankfurt et al., Ontos Verlag, str. 309-30.
- Potrč, Matjaž in Strahovnik, Vojko** (2011), "Da dove provengono i doveri come oggetti?", v Marini, Emanuele *Uomo, dovere, etica nella filosofia di France Veber (1890-1975)*: Milano.
- Potrč, Matjaž in Strahovnik, Vojko**, "Aesthetic Judgment According to Veber", *Meinong Studien*, Ontos Verlag, Raspa Venanzio izd.
- Potrč, Matjaž in Strahovnik, Vojko**, "Meinongian Theory of Moral Judgments".
- Potrč, Matjaž in Strahovnik, Vojko**, "Moral Dilemmas and Vagueness".
- Potrč, Matjaž in Strahovnik, Vojko**, "Metaphysics: Ultimate and Regional Ontology".
- Potrč, Matjaž in Vospernik, Matevž** (1996). "Meinong on Psychophysical Measurement." *Axiomates* 7: 187-202.
- Quine, William V. O.** (1960). *Word and Object*. Cambridge: MIT.
- Sajama, Seppo, Kampinen, Matti in Vihjanen, Simo** (1994). *Misel in smisel*. Ljubljana: Sophia.
- Terstenjak, Anton, izd.** (1972) *Vom Gegenstand zum Sein*. Muenchen: Rudolf Trofenik.
- Veber, France** (1925), *Estetika: psihološki in normativni temelji estetske pameti*, Ljubljana: Zvezna tiskarna in knjigarna.
- Veber, Franc** (1923). *Etika. Prvi poizkus eksaktne logike nagnoske pameti*, Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- Veber, France** (1939), *Vprašanje stvarnosti: dejstva in analize*, Ljubljana: Akademija znanosti in umetnosti.
- Veber, France** (1930). *Filozofija*. Ljubljana: AZU.
- Veber, France** (1933). *Knjiga o bogu*. Ljubljana: AZU.
- Veber, France** (1921). *Sistem filozofije*. Ljubljana: Kleinmayr & Bamberg.

